

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махамаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш таомойллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таатбири.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемуров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солик механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerlarni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиёва Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**ALOQA KORXONALARI MOLİYAVIY BARQARORLIGINI TA’MINLASH
METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI**

**ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДОЛОГИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ СВЯЗИ**

**ISSUES OF IMPROVING THE METHODOLOGY FOR ENSURING THE FINANCIAL
STABILITY OF TELECOMMUNICATIONS ENTERPRISES**

Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o‘g‘li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada aloqa korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta’minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya korxonalarining moliyaviy barqarorligini oshirish, risklarni boshqarish va samarali moliyaviy rejalashtirish usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, korxonalarining daromadlari va xarajatlari muvozanatini ta’minlash hamda investitsion jozibadorlikni oshirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: moliyaviy barqarorlik, aloqa korxonalari, telekommunikatsiya, risklarni boshqarish, moliyaviy tahlil, investitsiya, raqamli iqtisodiyot.

В данном исследовании рассматриваются вопросы совершенствования методологии обеспечения финансовой устойчивости предприятий связи. В условиях современной цифровой экономики анализируются методы повышения финансовой устойчивости телекоммуникационных компаний, управления рисками и эффективного финансового планирования. Также разрабатываются научные подходы к обеспечению баланса доходов и расходов предприятий и повышению их инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, предприятия связи, телекоммуникации, управление рисками, финансовый анализ, инвестиции, цифровая экономика.

This study examines issues related to improving the methodology for ensuring the financial stability of telecommunication enterprises. In the context of the modern digital economy, it analyzes approaches to enhancing financial stability, risk management, and effective financial planning in telecom companies. It also develops scientific approaches aimed at balancing revenues and expenses and increasing investment attractiveness of enterprises.

Keywords: financial stability, telecommunication enterprises, telecommunications, risk management, financial analysis, investment, digital economy.

Zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa korxonalari (telekommunikatsiya kompaniyalari) iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan va strategik muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ushbu sohada raqobatni kuchaytirib, korxonalardan nafaqat texnologik yangilanishni, balki barqaror moliyaviy boshqaruv tizimini ham talab qilmoqda. Shu sababli aloqa korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta’minlash va uni boshqarish metodologiyasini takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy muammolardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Moliyaviy barqarorlik korxonaning ichki va tashqi moliyaviy resurslardan samarali foydalanishi, daromad va xarajatlar muvozanatini saqlashi hamda uzoq muddatli to‘lov qobiliyatini ta’minlashi bilan belgilanadi. Aloqa korxonalarida xizmatlar ko‘lami kengayib borayotganligi, investitsion ehtiyojlarning ortishi hamda texnologik modernizatsiya jarayonlari moliyaviy

barqarorlikni ta'minlashni yanada murakkablashtirmoqda. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolada aloqa korxonalarining moliyaviy barqarorligini baholash va uni ta'minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Moliyaviy barqarorlik tushunchasi iqtisodiy adabiyotlarda turlicha talqin qilinadi. Masalan, Brigham va Ehrhardt [1] (2017) moliyaviy barqarorlikni korxonaning uzoq muddatli to'lov qobiliyati va kapital tuzilmasining muvozanati sifatida izohlaydi. Ularning fikricha, barqaror korxona tashqi qarzlarini oqilona boshqarishi va risklarni minimallashtirishi lozim. Rossiyalik iqtisodchi olim Savitskaya G.V [2] (2019) moliyaviy barqarorlikni korxonaning o'z mablag'lari va qarz mablag'lari o'rtasidagi nisbat, shuningdek, likvidlik va rentabellik ko'rsatkichlari orqali baholashni taklif etadi. Uning yondashuvida moliyaviy tahlilning kompleks tizimi asosiy o'rin tutadi. O'zbek iqtisodchilaridan Abdullayev Yo [3] (2021) moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda korxonalarda moliyaviy rejalashtirish va boshqaruv tizimining ahamiyatini ta'kidlaydi. U telekommunikatsiya korxonalarida investitsion oqimlarni samarali boshqarish barqarorlikning asosiy omillaridan biri ekanligini qayd etadi.

Shuningdek, Kovalev V.V [4] (2020) moliyaviy tahlil metodologiyasini takomillashtirish zarurligini asoslab, moliyaviy koeffitsientlar tizimi (likvidlik, moliyaviy mustaqillik, rentabellik) orqali korxona holatini baholashni tavsiya qiladi. Uning yondashuvi amaliy moliyaviy tahlilda keng qo'llaniladi. Telekommunikatsiya sohasiga oid maxsus tadqiqotlarda Deloitte [5] (2022) va McKinsey & Company [6] (2023) hisobotlarida raqamli transformatsiya jarayonlari aloqa korxonalarining moliyaviy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda an'anaviy moliyaviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda raqamli iqtisodiyot omillarini ham inobatga olish zarur. Shu sababli aloqa korxonalarida moliyaviy barqarorlikni baholash metodologiyasini takomillashtirish dolzarb ilmiy muammo bo'lib qolmoqda.

Aloqa korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash masalasi ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois, mazkur sohada moliyaviy barqarorlikni baholash va ta'minlashga doir mavjud yondashuvlarni qayta ko'rib chiqish hamda ularni zamonaviy transformatsiya jarayonlariga moslashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta'minlash metodologiyasini takomillashtirish quyidagi konseptual yo'nalishlarga asoslanishi lozim: birinchidan, moliyaviy barqarorlikni faqat likvidlik va to'lov qobiliyati orqali emas, balki investitsion faollik, raqamli transformatsiya darajasi va daromadlar diversifikatsiyasi bilan uyg'un holda baholash; ikkinchidan, tashqi muhit noaniqligi va bozor konyunkturasi o'zgaruvchanligini hisobga olgan holda riskka moslashuvchan baholash mexanizmlarini joriy etish; uchinchidan, moliyaviy natijalar va texnologik rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni integratsiyalashgan modellar orqali aniqlash.

Mazkur yondashuvlar asosida takomillashtirilgan metodologiya aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini faqat natijaviy ko'rsatkich sifatida emas, balki uzluksiz transformatsiya jarayoni sifatida talqin qilish imkonini beradi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta'minlash metodologiyasini takomillashtirish doirasida, uning tarkibiy tuzilmasi integral va ko'p bosqichli baholash tizimiga asoslanishi maqsadga muvofiq. Ushbu metodologiya an'anaviy moliyaviy tahlilni raqamli iqtisodiyot talablariga mos ravishda kengaytirish orqali shakllantiriladi va uchta o'zaro bog'liq blokdan iborat bo'ladi:

1) Baholash ko'rsatkichlari tizimi. Metodologiyaning asosini tashkil etuvchi ko'rsatkichlar tizimi aloqa korxonalarining moliyaviy barqarorligini kompleks baholash imkonini beruvchi ko'p omili indikatorlar yig'indisidan iborat bo'lishi lozim.

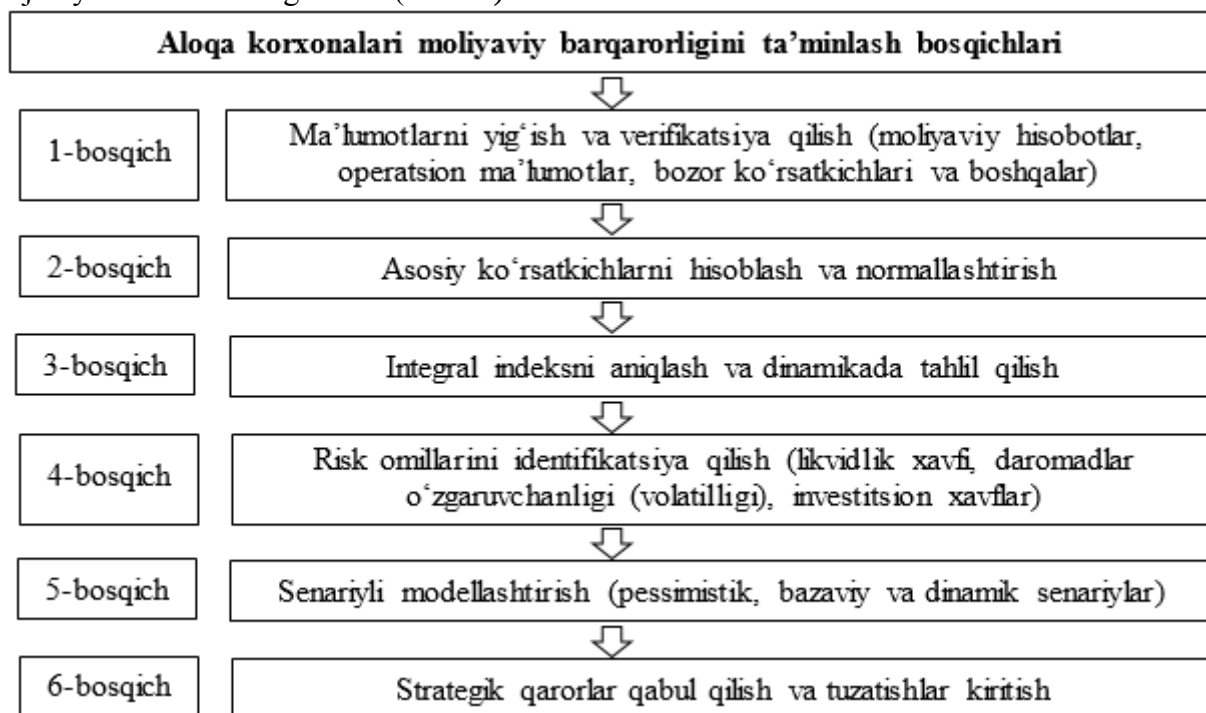
2) Integral indeksi baholash mexanizmi. Ushbu ko'rsatkichlar asosida moliyaviy barqarorlikni baholash uchun integral indeks (*IFS* – moliyaviy barqarorlikning integral indeksi) shakllantirish maqsadga muvofiq. Fikrimizcha, (*IFS*) integral indeksni quyidagi umumlashtirilgan ko'rinishda ifodalanishi mumkin.

$$IFS = \sum_{i=1}^n \omega_i \cdot N_i$$

bu yerda, ω_i – i -ko‘rsatkichning ahamiyat darajasini ifodalovchi vazn koeffitsiyenti, N_i – normallashtirilgan i -ko‘rsatkich qiymati.

Vazn koeffitsiyentlarini aniqlashda ekspert baholash (AHP), entropiya usuli yoki korrelyatsion tahlildan foydalanish maqsadga muvofiq.

3) Qaror qabul qilish algoritmi. Metodologiyaning muhim elementi sifatida moliyaviy barqarorlikni ta’minlash bo‘yicha bosqichma-bosqich algoritm ishlab chiqiladi. U quyidagi ketma-ket jarayonlarni o‘z ichiga oladi (1-rasm).

1-rasm. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta’minlash metodologiyasi [7]

Taklif etilayotgan metodologiyaning o‘ziga xos jihati shundaki, unda moliyaviy barqarorlik statik holat sifatida emas, balki doimiy ravishda o‘zgarib boruvchi va tashqi hamda ichki omillar ta’sirida shakllanuvchi dinamik tizim sifatida ifodalangan. O‘z navbatida, bu aloqa korxonalariga o‘z faoliyatini proaktiv boshqarish, risklarni oldindan baholash va investitsion siyosatni samarali yo‘naltirish imkonini yaratadi. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta’minlash metodologiyasi amalda qo‘llanilishi uchun har bir bosqich o‘zaro bog‘liq va mantiqiy ketma-ketlikda bajarilishi lozim.

1-jadval

Moliyaviy barqarorlikni baholashning asosiy ko‘rsatkichlar [8]

№	Ko‘rsatkich	Hisoblash usuli
1	Likvidlik ko‘rsatkichlari	1.1. Joriy likvidlik koeffitsiyenti (CR): $CR = \frac{\text{Joriy akti vlar}}{\text{Joriy majburiyat lar}}$
		1.2. Qisqa muddatli (tezkor) likvidlik koeffitsiyenti (QR): $QR = \frac{\text{Joriy akti vlar} - \text{zaxiralar}}{\text{Joriy majburiyat lar}}$
2	Qarz yuki (DR)	$DR = \frac{\text{Jami qarzlar}}{\text{Jami aktivlar}}$
3	Rentabellik ko‘rsatkichlari	3.1. Aktivlar rentabelligi (ROA):

		$ROA = \frac{\text{Sof foyda}}{\text{Jami aktivlar}}$ 3.2. O‘z kapital rentabelligi (ROE): $ROE = \frac{\text{Sof foyda}}{\text{O' z kapitali}}$ 3.3. EBITDA marjasi ($EBITDA_m$): $EBITDA_m = \frac{EBITDA}{\text{Tushum}}$
4	Investitsion faollik (CAPEX Ratio)	$CAPEX_r = \frac{\text{Kapital xarajatlat (CAPEX)}}{\text{Tushum}}$
5	Diversifikatsiya (HHI, Xirshman indeksi)	$HHI = \sum S_i^2$ S_i – har bir daromad manbasi ulushi

Agar ko‘rsatkich manfiy ta’sirga ega bo‘lsa, normallashtirish usuli.

$$N_i = \frac{X_{\max} - X_i}{X_{\max} - X_{\min}}$$

Ushbu tadqiqot doirasida ishlab chiqilgan metodologik yondashuv aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini baholash va uni ta’minlash jarayonini tizimli, o‘zaro bog‘liq hamda bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan yagona integral mexanizm sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. O‘rganishlar natijasida an’anaviy moliyaviy tahlil usullari bilan bir qatorda zamonaviy raqamli yondashuvlarni qo‘llash korxonalarining moliyaviy holatini yanada aniq baholash imkonini berishi aniqlandi.

Quyidagilar taklif qilinadi:

1. Aloqa korxonalarida moliyaviy barqarorlikni baholashda an’anaviy ko‘rsatkichlar (likvidlik, rentabellik, moliyaviy mustaqillik) bilan birga raqamli iqtisodiyot indikatorlarini ham joriy etish.
2. Moliyaviy risklarni erta aniqlash va boshqarish uchun zamonaviy analitik dasturlar va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanishni kengaytirish.
3. Korxonalarda moliyaviy rejalashtirish va prognozlash tizimini takomillashtirib, investitsion qarorlarni ilmiy asosda qabul qilishni yo‘lga qo‘yish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Brigham, E. F., Ehrhardt, M. C. (2017). *Financial Management: Theory & Practice*. Cengage Learning.
2. Savitskaya, G. V. (2019). *Economic Analysis of Enterprise Activity*. Moscow: INFRA-M.
3. Abdullayev, Yo. (2021). *Korxona moliyasini boshqarish*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
4. Kovalev, V. V. (2020). *Financial Analysis: Methods and Procedures*. Moscow: Finance and Statistics.
5. Deloitte (2022). *Global Telecom Industry Outlook*. Deloitte Insights Report.
6. McKinsey & Company (2023). *The Future of Telecommunications: Digital Transformation and Growth*. McKinsey Global Institute.
7. Damodaran, A. (2020). *Applied Corporate Finance*. Wiley.
8. Ross, S. A., Westerfield, R., Jaffe, J. (2018). *Corporate Finance*. McGraw-Hill Education.
9. Porter, M. E. (2008). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. Free Press.